

Kunst, der altid maa ledsage den store historiske Fremstilling, finder det rette Skel mellem Digtning og Videnskab. Og hans Styrke er bleven til hans Svaghed. Under det saare alvorlige Arbejde, han har sat ind paa at leve sig sammen med sin Helt, har det glippet for ham med Hensyn til at objektivere denne tilstrækkeligt; Peder Oxe er delvis blevet et Stykke af hans egen Sjæl. Eller rettere, Forf. overfører for meget af Nutidens Stemningsliv til ham; det 16. Aarhundredes robuste Mand har faaet en Bismag af sværmerisk Følsomhed, der virker frastødende, fordi den vækker Tvivl om dens historiske Sandhed, og denne Bismag har paa uheldig Maade bredt sig til hele Stilen. Men endnu en Hovedindvending staar tilbage. Forf. har ikke indset, at den Opgave, han har sat sig, vanskelig som den altid er over for historiske Skikkelser, her har været uløselig. Den, der, saaledes som Forf., vil stræbe efter selv at forstaa og meddele andre Forstaaelsen af en historisk Personligheds Inderste lige til de fineste Afskygninger, maa være i Stand til at vinde Klarhed hos sig selv over de Motiver og de sjælelige Kræfter, der har været de afgørende i den paagældende Personligheds store Timer, i dem, hvor alle hans Følelsers og Tankers Atomer naaede deres højeste Spænding. Men dette er ikke muligt med Peder Oxe. Netop over for hans Bevæggrunde og Virken før og under Landflygtigheden og ved hans Tilbagevenden til Danmark slaar Kilderne klik, og det skal siges til Ære for Forf., at han redeligt har bekendt det. Derved kommer imidlertid Betingelserne for at kunne male det hele Billed af Peder Oxe til ogsaa relativt at mangle et sikkert Grundlag. Meget af hvad der findes i Bogen er derfor blevet dels bekendte Ting, dels for dristige Domme, dels og navnlig en Udpenslen af Peder Oxes formodede Stemninger, som er Gætværk og som saadant snart ægger til Modsigelse, snart trætter. Man læser Bogen med Beundring som altid over for Forf.s Talent og Originalitet, men med en Følelse af, at han her har vovet sig ud paa en Vej, som Historiens strenge Muse i sine bedste Øjeblikke lader ligge ved Siden af sig.

J. A. F.

Dr. phil. Knud Fabricius har udgivet de 2 første Dele

af et stort anlagt Skrift: *Skaanes Overgang fra Danmark til Sverige. Studier over Nationalitetsskiftet i de skaanske Landskaber i de nærmeste Slægtled efter Brømsebro- og Roskilde-freden. 1.—2. Del. 1645—76.* (1906); 2den Del har erhvervet ham den filosofiske Doktorgrad. Medens det skaanske Nationalitetsskiftes Historie hidtil kun var været mere løseligt behandlet, har han taget dette betydningsfulde Spørgsmaal op til indgaaende Drøftelse. Han har gjort det med megen Energi; igennem et udholdende Arbejde har han søgt at faa fuld Klarhed over de svenske offentlige og private Arkivers herhenhørende mangeartede Stof. Og med hans Energi har været forbundet megen Intelligens; har har evnet at stille Problemerne rigtigt, at spørge Kilderne om hvad det kom an paa, og at samle og ordne deres Svar med uomtvistelig Dygtighed. Imellem de Afsnit, der har bragt mest nyt frem, skal for 1ste Dels Vedkommende Opmærksomheden henledes paa dem, der angaar Forholdet mellem den svenske Regering og Skaanes Befolkning i Tiden mellem de to Krige og under den sidste af dem. Endnu interessantere er dog de Kapitler i 2den Del, der skildrer Adelens Liv, de svenske Godskøb og Forandringerne i Ejendomsfordelingen i det hele samt Bøndernes Stilling i national Henseende; Forf. har her foretaget vanskelige og omfattende statistiske og topografiske Studier og omhyggelige Undersøgelser af Kirkebøgerne og vidst at drage værdifulde Slutninger af disse Studier og Undersøgelser. Arbejdet lider dog under forskellige Svagheder. Der er hist og her Misforstaaelser og Fejl, saaledes med Hensyn til visse juridiske Emner og i Bemærkningerne angaaende Striden om Ugedagsbøndernes Skattefrihed og om Adelens Øxneprivilegier; med Urette regner F. ogsaa Somnium Gersdorphianum, en politisk Piece fra 1660, for at have en Svensker til Forfatter¹⁾. Der

¹⁾ Som jeg nærmere søgte at begrunde det ved den offentlige Disputation, maa jeg holde for, at denne Piece er forfattet af en Dansk. Men naar jeg over for Doktoranden paastod, at det af ham benyttede Haandskrift i Lunds Universitetsbibliotek var skrevet paa Dansk (saaledes som Tilfældet er med Haandskrifterne i det herværende kgl. Bibliotek), griber jeg Lejlig-

er endvidere hos Forf. nogen Tilbøjelighed til søgte Udtryk og navnlig til at anvende ikke vel begrundede Sammenligninger mellem Datiden og Nutiden. Dette hænger sammen med, at han oftere gør sig skyldig i en uhistorisk Betragtningssmaade, hvad der mærkes ved hans meget abstrakte Indledningsbemærkninger om Nation og Folk, ved hans besynderlige Tro paa, at der efter 1660 har været en Mulighed — og endda en Mulighed, som han beklager ikke benyttedes — for at oparbejde en særlig skaansk, fra dansk og svensk forskellig Kultur, og ved adskilligt i hans Dom over den skaanske Adels Holdning. Men trods disse Indvendinger fortjener Arbejdet stor Anerkjendelse, og man maa haabe, at Forf. vil fortsætte det for Tiden efter 1676, den Tid, hvor det indtil da kun forberedte Nationalitetsskifte fuldbyrdedes. J. A. F.

Under Redaktion af Hr. Franz v. Jessen har de samvirkende sønderjyske Foreninger i Danmark udgivet *Manuel historique de la question du Slesvig. Documents, cartes, pièces justificatives et renseignements statistiques* (1906), en omarbejdet og udvidet Oversættelse af den 1901 udgivne Haandbog i det nordslesvigske Spørgsmaals Historie (jvfr. dette Tidsskrift 7. R. III, 523). Ligesom denne giver det franske Værk særdeles vigtige og paa fuld videnskabelig Grund hvilende Bidrag til Sønderjyllands Historie i etnografisk, sproglig, politisk og juridisk Henseende; alle dets Afsnit er skrevne af Forfattere, der sidder inde med den største Kyndighed over for deres Emne. Blandt de Artikler, der er kommet til som helt eller væsenligt nye i det franske Værk, skal nævnes P. K. Thorsens om Sprog og Nationalitet, Emil Elberlings om Slesvigs Tab 1864, Henning Matzens om det slesvigske Optantspørgsmaal, H. V. Clausens om den sproglige Stilling i Nordslesvig efter 1864 og samme Forf.s geografiske og landskabelige Skildring af Sønderjylland, tillige flere Afhandlinger om Kirke- og Skolevæsen, Presse- og Foreningsforhold samt om den politiske Udvikling i Nordslesvig efter 1864.

heden til her at udtale, at denne Paastand skyldtes en beklagefejlhuskning fra min Side. Det Lundske Haandskrift er skrevet paa Svensk; jeg formoder altsaa oversat fra Dansk.